

ISSN 2181-8231

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ЭНГ ЯНГИ ТАРИХИНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ

№ 2 (15) 2024

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI HUZURIDAGI
O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI MASALALARI BO'YICHA
MUVOFIQLASHTIRUVCHI-METODIK MARKAZ

O'ZBEKISTON ENG YANGI TARIXINING DOL- ZARB MASALALARI

ФАНЛАРАРО ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ ЖУРНАЛ

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ НОВЕЙШЕЙ ИСТОРИИ УЗБЕКИСТАНА

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫЙ НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZBEKISTAN CONTEMPORARY HISTORY ISSUES

INTERDISCIPLINARY ACADEMIC JOURNAL

№ 2 (15) 2024

TOSHKENT
2024

“O‘zbekiston eng yangi tarixining dolzarb masalalari” Fanlararo ilmiy-nazariy jurnal.
№ 2 (15), 2024. – 203 b.

Muassislar:

*O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi,
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiya vazirligi,
O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi*

Bosh muharrir:

Feruza Usarova, siyosiy fanlar nomzodi, katta ilmiy xodim

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Nodira Mustafayeva, tarix fanlari doktori, professor

Tahrir hay’ati:

Akbar Xakimov, akademik, san’antshunoslik fanlari doktori, professor
Anatoliy Sagdullayev, akademik, tarix fanlari doktori, professor
Akmal Saidov, akademik, yuridik fanlar doktori, professor
Dilorom Alimova, tarix fanlari doktori, professor
Mirzoxid Raximov, tarix fanlari doktori, professor
Abdulaziz Rasulev, yuridik fanlari doktori, professor
Grigoriy Glizin (Gregory Gleason), fan doktori
Valentina Komleva, sotsiologiya fanlar doktori, professor
Izabel Oxayon (Isabelle Ohayon), fan doktori
Sanjay Pandey (Sanjay Pandey), fan doktori
Sevara Pulatova, tarix fanlari nomzodi, professor
Vladimir Paramonov, siyosiy fanlar doktori
Guli Yuldasheva, siyosiy fanlar doktori
Ra’no Tursunova, tarix fanlari doktori
Lyudmila Yugay, yuridik fanlari doktori
Askar Djumashev, tarix fanlar doktori
Xayriya Buriyeva, tarix fanlari doktori
Nodirbek Rasulov, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Nigora Saydaliyeva, tarix fanlari nomzodi, dotsent
Dilshod Aberkulov, tarix fanlari nomzodi, katta ilmiy xodim
Dilorom Choriyeva, tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta ilmiy xodim
Nilufar Mannanova, sotsiologiya fanlari buyicha falsafa doktori (PhD)
Sanobar Tolibova, tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta ilmiy xodim
Azamat Amirov, falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta ilmiy xodim

Ushbu sonni tayyorlaganlar:

Mohidil Ergasheva, kichik ilmiy xodim
Shahribonu Yoziyeva, kichik ilmiy xodim

Sahifalovchi:

Sagatov Muxtor

Tahririyat manzili: 100047, Toshkent, Yahyo G‘ulomov ko‘chasi, 70-uy.

Telefonlar: 233-37-01; 233-37-11. e-mail: uzconhistory@academy.uz

Jurnal O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan ro‘yxatga olingan.
Guvohnoma № 0848.

ISSN 2181-8231

© O‘zbekistonning eng yangi tarixi masalalari bo‘yicha
Muvofiqlashtiruvchi-metodik markaz, 2024 y.

MUNDARIJA – СОДЕРЖАНИЕ – CONTENT

«O‘ZBEKISTON-2030»: DEMOKRATIK ISLOHOTLAR JARAYONI

S. Jo‘rayev, A. Pardayev. Saylovlar siyosiy raqobat kuchaygan bir sharoitda bo‘lib o‘tmoqda	4
Б. Алиханов. Открываемый миру Узбекистан: результаты в обеспечении свободы слова и информации	12
О. Мухамеджанов. Парламентские выборы в контексте развития избирательного законодательства в республике Узбекистан	17
Sh. Zulfiqorov, A. Mirkomilov. O‘zbekistonda parlament faoliyatini isloh qilish yangi bosqichga ko‘tarildi	26
Л. Юрай. Внедрение инновационных подходов в проведении выборов в Узбекистане	29
A. Eminov. Millatlararo totuvlik va bag‘rikenglikni ta‘minlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishi ...	34
O. Zaripov. O‘zbekistonda muhim siyosiy jarayon	37
F. Primov. korrupsiyaga qarshi kurashishda manfaatlar to‘qnashuvining oldini olish bo‘yicha xorijiy davlatlar tajribasi	39
N. Rasulov. Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy jihatlari	43
Sh.N. Zaynutdinov, N.M. Rasulov, Z.A. Ashurov, B.N. Urinov. Muvozanat qonuni – iqtisodiy o‘shish hamda aholi farovonligini oshirishning muhim vositasi	50

MINTAQAVIY VA XALQARO HAMKORLIK RIVOJI

E. Sultonova, R. Abdullaeva. Stages of development of bilateral relations between Uzbekistan and Azerbaijan	53
S. Raximov. Markaziy osiyoda qurolsiz hudud yaratish uchun ko‘p taraflama hamkorlik	61
N. Saydaliyeva. Turkiy davlatlar tashkilotining madaniy hamkorligida O‘zbekiston tashabbuslari	67
H. Sadibaqosev. Markaziy Osiyo respublikalari ilmiy-tadqiqot markazlarining nashrlaridagi zamonaviy xalqaro xavfsizlik tizimiga oid qarashlar	73
S. Tolibova. Markaziy Osiyo davlatlari mintaqaviy hamkorligida taraqqiyot va muammolar	80
A. Kenjaev. Современные угрозы водной безопасности Узбекистана и перспективы их развития ..	84

YOSH TADQIQOTCHI MINBARI

Ш. Ёзиева. Перспективы развития дипломатических отношений между республиками Узбекистан и Кыргызстан	92
М. Саидазимхужаева. Подходы к интерпретации концепции «мягкой силы» в современной мировой политике	98
М. Toshpo‘latov. Zarafshon shahri yoshlarini ijtimoiy-iqtisodiy qo‘llab-quvvatlash yuzasidan amalga oshirilgan chora-tadbirlarning tarixiy tahlili (2017-2024)	108
R. Abdullayeva. O‘zbekiston va Ozarbayjonda energetika sohasi va o‘zaro hamkorlikning rivojlanishi	117
H. Donaboyeva. «O‘zbekiston-2030» strategiyasida ichki turizmni rivojlantirish yo‘l xaritasi va sohadagi amaliy ishlar	125
N. Abdusattarova. O‘zbekistonda intellektual mulk: rivojlanishi va xorijiy tajriba	132
F. Vaxidov. Jamoat xavfsizligini ta‘minlash tizimiga kadrlar tayyorlashda xorijiy tajribalar	137

ZARAFSHON SHAHRI YOSHLARINI IJTIMOIIY-IQTISODIY QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024)

Mamadali Toshpo'latov

Navoiy davlat pedagogika institute
doktorant

Annotatsiya. Ushbu maqolada Zarafshon shahrida yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularga o'z salohiyatini namoyon qilishlari uchun zarur sharoitlar yaratish, bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish hamda ijtimoiy himoya qilish yuzasidan O'zbekiston Respublikasi hukumati tomonidan 2017-2024-yillar mobaynida amalga oshirilgan chora-tadbirlar, ularning tahlili, samaradorlik ko'rsatkichlari, erishilayotgan natijalar, hududda yoshlar siyosatiga oid muammolar va ularning yechimlari to'g'risida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar siyosati, ishsizlik, «Bandlik dasturi», «Yoshlar daftari», Yoshlar ishlari agentligi.

Аннотация. В данной статье рассмотрены программы, которые были реализованы со стороны правительства Республики Узбекистан в период с 2017-2024 годах в контексте поддержки молодежи города Зарафшана, создания необходимых условий для проявления ее потенциала, содействия эффективному использованию свободного времени и социальной защиты, их анализ, показатели эффективности, достигнутые результаты, проблемы, возникающие в регионе в связи с молодежной политикой, и пути их решения.

Ключевые слова: молодежная политика, безработица, «Программа трудоустройства», «Молодежная тетрадь», Агентство по делам молодежи.

Abstract. In this article, the programs implemented by the government of the Republic of Uzbekistan during 2017-2024 in the context of supporting the youth of the city of Zarafshan, creating the necessary conditions for them to realize their potential, helping to applying their free time effectively and social protecting and their analysis, their efficiency indicators, achieved results, problems arising in the region in connection with youth policy and solutions to these problems were discussed.

Key words: youth policy, unemployment, «Employment program», «Youth notebook», Youth affairs agency.

KIRISH

Tarix guvohki, jamiyat va saltanatlarning jadal rivojlanishi, salmoqli natijalarga erishishi hamda aholisining farovon va to'kis hayot kechirishi mamlakatlarda aholiga, xususan, yoshlarga yaratib berilayotgan imkoniyatlarga bog'liq. Shu ma'noda, O'zbekiston Respublikasida yoshlarni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab quvvatlash masalasi davlat siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'biri bilan aytganda, «Yoshlar bilan ishlash barcha rahbarlarning, keng jamoatchilikning, butun jamiyatning eng ustuvor vazifasi» [1] hisoblanadi.

Shunga ko'ra, butun mamlakat bo'ylab yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning orzularini ro'yobga chiqarish va bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish yuzasidan tizimli ishlar amalga oshirilib kelinmoqda. O'zbekistonning «eng muhim sanoat zonasi», «Navoiy kon-metallurgiya kombinati yuragi», «Qizilqum gavhari» hisoblangan Zarafshon shahrida ham bu borada salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda.

Zarafshon shahrida yoshlarni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlarning samaradorligi katta ahamiyatga ega. Tadqiqot Zarafshon shahridagi yoshlarni ijtimoiy-

iqtisodiy qo'llab-quvvatlashga qaratilgan chora-tadbirlarning tarixi va hozirgi holatini tahlil qilishga, ularning yoshlar manfaatlariga to'liq yo'naltirilganligini, sohalar kesimida erishilgan yutuq va kamchiliklarni aniqlash hamda mavjud bo'lgan dolzarb muammolar va ularning yechimlari yuzasidan fikr yuritishga qaratilgan.

Muammoning o'rganilganlik darajasi tahlil qilinarkan, mazkur masala yuzasidan Sh.S. Norov va X.X. Raxmonov [2] tadqiqot olib borishgan. Tadqiqot yoshlar masalalariga bevosita va bilvosita qaratilgan bo'lib, aynan Zarafshon shahri aholisini ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash yuzasidan qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar va ularning ijrosi yuzasidan mas'ul idoralarning ochiq manbalariga joylashtirilgan ma'lumotlari hamda mahalliy ommaviy axborot vositalari materiallari asosida olib borilgan. Maqolada tarixiy-xronologik, vorisiylik, izchillik, qiyosiy-tarixiy tahlil kabi ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

MUHOKAMA

Zarafshon shahrida ham butun mamlakatdagi kabi yoshlarni ham ma'naviy-marifiy, ham iqtisodiy-ijtimoiy jihatdan himoya qilish maqsadida chora-tadbirlar birdek amalga oshirilmoqda. Zero, yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ularni moddiy tomondan ta'minlashdanda muhim vazifa hisoblanadi [3].

1972-yilda tashkil etilgan Zarafshon shahrining hududi 20 ming kv.km.ni tashkil etadi. Aholisi 88 814 nafar bo'lib, 1 kv. km.ga 4 444 nafar aholi to'g'ri keladi (2024-yil 1-aprel holatiga) [4].

Bugungi kunda Zarafshon shahri iqtisodiyotini yuksaltirish imkonini beruvchi 15 dan ortiq yerosti konlari, xomashyo zahiralar va sanoat korxonalari mavjud. Ushbu korxonalarning asosiy qismini sobiq «Navoiy kon-metallurgiya kombinati» Davlat muassasasidan ajralib chiqqan «Navoiy kon-metallurgiya kombinati» Aksiyadorlik jamiyati, «Navoiyuran» Davlat korxonasi, «Navoiy kon-metallurgiya kombinati jamg'armasi» Davlat muassasalari tarkibidagi bo'linmalar va sho'ba-korxonalar tashkil etadi.

Shaharda yirik sanoat korxonalarining mavjudligi shahar aholisi hayotining iqtisodiy va demografik ko'rsatkichlari yaxshilanib borishiga imkon bermoqda. 2024-yilning 1-aprel holatiga ko'ra Navoiy viloyatida o'rtacha oylik ish haqi 6 500 300 so'mni tashkil etgan bo'lsa, Zarafshon shahrida ushbu ko'rsatkich 9 690 600 so'mni tashkil qilgan. Bu viloyatning o'rtacha oylik ish haqi ko'rsatkichlariga nisbatan 149,1% ni tashkil qilib, viloyat miqyosida Uchquduq shahridan keyingi 2-o'rinni qayd qilgan [4].

Mavjud infratuzilma va resurslardan samarali foydalangan holda aholini doimiy ish o'rinlari bilan ta'minlash esa hudud iqtisodiy salohiyati va ijtimoiy himoya ko'rsatkichlarini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Aholi, shu jumladan yoshlar bandligini ta'minlash ijtimoiy himoyaning asosiy yo'nalishini tashkil qiladi. Ushbu yo'nalishda hududni kompleks rivojlantirish hamda aholi bandligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqildi. Unga ko'ra, Zarafshon shahri hududidagi sanoat va xizmat ko'rsatish sohasida (savdo va avtomobillarga gaz quyish shaxobchalari bundan mustasno) faoliyat yurituvchi yangi tashkil etilayotgan tadbirkorlik subyektlari - yagona soliq to'lovi va qat'iy belgilangan soliq to'lashdan, chorvachilik va tuyachilik mahsulotlarini qayta ishlash sohasida faoliyat yuritayotgan fermer xo'jaliklari va tadbirkorlik subyektlari - yagona ijtimoiy to'lovdan, ro'yxatga olingan va faoliyat yuritayotgan yakka tartibdagi tadbirkorlar - qat'iy belgilangan soliq to'lashdan, ro'yxatga olingan va faoliyatni amalga oshirayotgan yuridik shaxslar muassislari tomonidan olingan dividendlar - daromad (foyda) solig'i to'lashdan 2017-yilning 1-oktabridan 2028-yilning 1-yanvariga qadar ozod qilindi [5].

Shuningdek, shaharda foydalanilmay bo'sh yotgan davlat obyektlarini tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish istagini bildirgan subyektlarga yangi ish o'rinlari yaratish sharti bilan «nol» stavkasi bo'yicha o'n yil muddatgacha ijaraga berish, korxonalarga tikuv va trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarishni tashkil etish uchun 500 ta asbob-uskunalarini taqdim etish orqali ularda qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish va ushbu maqsadlar uchun binolar (ishlab chiqarish maydonlari)ni ajratish hamda sanoat, xizmatlar va servis infratuzilmasini rivojlantirish va qishloq xo'jaligi sohalarida belgilangan loyihalarni amalga oshirish hisobiga yangi ish o'rinlari yaratish belgilangan [5]. Yaratilgan shart-sharoitlar hamda berilgan imtiyozlar ko'zlangan natijalarga erishishda muhim rol o'ynadi.

Qolaversa, shaharda joylashgan «Barkamol avlod» markazlaridagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari, musiqa va san'at maktablarida 2017-yilning 1-oktabridan boshlab bolalarni o'qitish uchun

har oylik ota-onalar to'lovi respublika bo'yicha o'rnatilgan hajmning 50 foizi miqdorida belgilandi [5]. Natijada bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrov darajasi ham oshib bormoqda.

Islohotlar izchil davom ettirilib, 2020-2022-yillarda Zarafshon shahrini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida yana bir dastur qabul qilindi. Unda ham yoshlar va kam ta'minlangan fuqarolar bandligini ta'minlash orqali ularning daromadlari va turmush darajasini oshirish dasturini amalga oshirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi. Xususan, shaharda yangi zamonaviy turdagi yoshlar markazini qurish, yoshlarning ma'naviyati va madaniyatini yanada yuksaltirishni, ularni madaniyat va san'atga keng jalb etishni tashkil qilish, yoshlarning madaniyat va san'at sohasiga qiziqishlarini oshirish maqsadida bolalar musiqa va san'at maktablari o'quvchilarini jalb etgan holda, umumta'lim maktablarida tomosha va uchrashuvlar tashkil etish; yosh rassomlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida Milliy rassomlik va dizayn instituti o'qituvchilari hamda bitiruvchi kurs talabalari, O'zbekiston Badiiy akademiyasi mutaxassislari bilan hamkorlikda tadbir va uchrashuvlar tashkil etish; el-yurt taqdiriga g'amxo'rlik tuyg'usini kuchaytirish hamda oilaviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasiga e'tiborni yanada kuchaytirish maqsadida madaniy-ma'rifiy tadbirlar va uchrashuvlarni tashkil etish; yoshlarda kitobxonlik ko'nikmasini shakllantirish hamda yoshlar ongiga tahdid soluvchi axborot xurujlarining oldini olish maqsadida internet tarmog'idan oqilona foydalanish madaniyatini oshirishga qaratilgan tadbirlar tashkil etish, yoshlarni jismoniy tarbiya va sportga keng jalb qilish tadbirlarini tashkil etish muhim vazifalar sifatida belgilandi [6].

TADQIQOT NATIJALARI

Zarafshon shahri aholisi, shu jumladan, yoshlarni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash, ularning yashash sharoitlarini yaxshilash yo'lidagi eng asosiy qadam aholini ish bilan ta'minlash hisoblanadi. Amalga oshirilgan chora-tadbirlar samaradorligi natijasida Zarafshon shahrida aholi, xususan yoshlarning ish bilan ta'minlanganlik darajasi oshdi va ishsizlik ko'rsatkichlari yildan yilga kamaydi. Hattoki, 2020-yildagi koronavirus pandemiyasi natijasidagi ishsizlik darajasining keskin o'sishi ham tezda bartaraf qilinib, ishsizlik darajasini barqarorlashtirishga erishildi (jadval).

Zarafshon shahri bo'yicha ishsizlik darajasining yillar kesimidagi ko'rsatkichlari [7].

Yillar kesimi	Iqtisodiy faol aholi soni jami (ming kishi)	shundan:		Ishsizlik darajasi (foizda)
		iqtisodiyotda bandlar (ming kishi)	ishsizlar (ming kishi)	
2018	47,2	43,6	3,6	7,6
2019	50,3	46,6	3,7	7,3
2020	48,3	44,4	3,9	8,1
2021	49,6	46,0	3,6	7,3
2022	46,4	43,5	2,9	6,3

Mazkur shahar yoshlarini qo'llab-quvvatlashda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar bilan birgalikda ijtimoiy sohadagi islohotlarning ham o'rni beqiyos.

O'zbekiston yoshlar ittifoqi Zarafshon shahar Kengashi tashabbusi bilan yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularni qo'llab-quvvatlash borasida turli xil loyihalar amalga oshirildi. 2019-yil 12-iyunda «Yoshlar oyligi» doirasida tashkilot tashabbusi bilan shaharda «Bahor» MFY kutubxonasi tashkil etildi.

O'zbekiston yoshlar ittifoqi hamda UNICEF xalqaro bolalar tashkiloti bilan hamkorlikda 2023-yil Zarafshon shahrida «ImkonLab» ijtimoiy tadbirkorlik laboratoriyasi loyihasi doirasida 50 ga yaqin yoshlar uchun 4-kun davomida trening dasturida qatnash tashkillashtirildi. Ular muammoni aniqlash, kreativ yechim ishlab chiqish va taqdimot qilish usullari yuzasidan UNICEFning malakali trenerlaridan bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishdi. UNICEFning yoshlar va o'smirlar rivojlanishi bo'yicha maslahatchisi Inna Volfson ishtirokidagi ushbu dastur doirasida 5 ta loyihaga 1 ming AQSh dollari miqdorida grant mablag'lari ajratildi.

Aholini ijtimoiy himoya qilish borasida Koronavirus pandemiyasi davridagi «Temir daftar» tizimi asosida o'rtirilgan tajriba natijasida har bir mahalla, shahar, viloyat kesimida «Yoshlar daftari» tizimi joriy etilishi belgilandi. Unga ijtimoiy, huquqiy, psixologik qo'llab-quvvatlashga, bilim va kasb

o'rganishga ehtiyoji va ishtiyoqi bor bo'lgan ishsiz yoshlar kiritilishi hamda ular bilan tizimli va manzilli ish yo'lga qo'yilishi belgilandi [8].

«Yoshlar daftari» tizimining joriy etilishi natijasida Zarafshon shahrida 2021-yilning 1-yarmi davomida «Yoshlar daftari» jamg'armasida jami 823,6 mln. so'm mablag' shakllantirilgan. Ushbu davr davomida shahardagi «Yoshlar daftari» jamg'armasidan ishsiz, ijtimoiy himoyaga muhtoj yoshlarga jami 394,8 mln. so'm (47,9 foiz) mablag'lari sarflangan. Xususan, 32 nafar yoshlarga bir martalik 980 ming so'mdan jami 31,4 mln. so'm, haydovchilik guvohnomasini olish uchun o'quv kurslariga 43 nafar yoshlarga 48,4 mln. so'm, asbob-uskuna va mehnat qurollari xaridi uchun 24 nafar yoshlarga 106,2 mln. so'm subsidiyalar, tibbiy yordam ko'rsatish va davolanish uchun 1 nafar yoshga 12,3 mln. so'm, 5 ta muhim tashabbus doirasida 196,8 mln. so'm miqdorida ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ishlari amalga oshirildi. Shuningdek, madaniy tadbirlar doirasida «Yoshlar festivali»ga 180 mln. so'm hamda 30 iyun – «Yoshlar kuni» munosabati bilan shaharda o'tkazilgan bayram tadbiriga 16,8 mln. so'm mablag' sarflandi [9].

Zarafshon shahrida 2021-yil davomida «Yoshlar bilan ishlashning yangicha tizimi» bo'yicha dastur doirasida yoshlarning bandligini ta'minlash va bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish maqsadida 85,6 mlrd. so'm mablag' sarflangan. Dastur doirasida 2021-yilda shaharda jami 1517 nafar ishsiz yoshning bandligini ta'minlash rejalashtirilgan bo'lsada, chora-tadbirlar natijasida 3259 nafar (214 %) ishsiz yoshning bandligini ta'minlashga erishilgan. Yoshlarni tadbirkorlikka jalb qilish maqsadida shahardagi 298 nafar yoshga kredit mablag'lari ajratilishi rejalashtirilgan bo'lib, amalda 182 nafar (61,1 %) yoshga kredit mablag'lari ajratilgan. Madaniyat va san'at yo'nalishida 39 ta inventar ajratilishi rejalashtirilgan bo'lib, amalda 82,8 mln. so'mlik 90 ta (230,7 %) inventar ajratilgan. Sport yo'nalishida 45 ta inventarga 10,4 mln. so'm ajratilishi rejalashtirilgan bo'lib, amalda 38,7 mln. so'mlik (372,1 %) 393 ta (873,3 %) inventar ajratilgan. Yil davomida 180 marotaba sport tadbirlari o'tkazilgan. IT yo'nalishida 40 ta inventar ajratilishi rejalashtirilgan bo'lib, amalda 144 mln. so'mlik 36 ta (90%) inventar ajratilgan. Yil mobaynida jami 19 ta to'garak tashkil etilib, 166 nafar yosh qamrab olingan. Yil mobaynida 50 marotaba tadbir tashkil etilib, 1485 nafar yosh qamrab olingan. Kitobxonlik yo'nalishida 10 000 dona kitob xaridi uchun 10,4 mln. so'm ajratilishi rejalashtirilgan bo'lib, amalda 86,6 mln. so'mlik (832,6%) 7670 dona (76,7%) kitob ajratilgan. Yil mobaynida jami 21 ta to'garak tashkil etilib, 593 nafar yosh qamrab olingan. 47 marotaba kitobxonlik yo'nalishida tadbir tashkil etilgan [10].

Zarafshon shahrida yoshlarni sport, ilm-fan, madaniyat va san'atga bo'lgan qiziqishlarini oshirish hamda zalvorli yutuqlarga erishgan yoshlarni munosib rag'batlantirish yo'lida ham samarali tizim yo'lga qo'yilgan bo'lib, 2021-yil davomida 2 nafar sport hamda 1 nafar ilm-fan sohasida munosib yutuqlarga erishgan yoshlar «Yoshlar daftari» jamg'armasi mablag'lari hisobidan rag'batlantirildi [11]. Shuningdek, 5 nafar madaniyat va san'at sohasida munosib yutuqlarga erishgan yoshlar madaniyat va san'at oliygohiga mahalliy budjet mablag'lari hisobidan o'qitishga tavsiya etish to'g'risida qaror qabul qilindi [12].

Zarafshon shahri «Yoshlar daftari» jamg'armasida 2021-yil davomida jami 1 247,8 mln. so'm miqdorida mablag' shakllantirilgan bo'lib, shundan, 765,8 mln. so'm miqdorida sarflangan [13].

«Yoshlar daftari» tizimli yo'lga qo'yilganligi sababli kutilgan natijani berdi. Lekin mahalla yoshlarini nafaqat moddiy, balki ma'naviy jihatdan ham himoya qilish vazifasi ochiq qolayotgan edi. Shu munosabat bilan har bir mahallada yoshlar yetakchisi lavozimi joriy etildi. Ularning asosiy vazifalari etib:

- «Yoshlar balansi»ni shakllantirish, yoshlar to'g'risidagi zarur ma'lumotlarni «Yoshlar daftari» va «Yoshlar portal» elektron platformalariga kiritib borish, ular bilan samarali ish tashkil qilish;
- mahallalarda yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, milliy xalq o'yinlari va sport turlarini yoshlar orasida ommalashtirish, Besh muhim tashabbus loyihalari, yoshlar festivallari va boshqa madaniy-ma'rifiy tadbirlarni amalga oshirish;
- yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, iqtidor, iste'dod va tashabbuslarini rag'batlantirish hamda hayotda o'z o'rnini topishlariga ko'maklashish;
- yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamda ularning intellektual jihatdan kamol topishi va ma'naviy rivojlanishini ta'minlash;
- huquqbuzarlik sodir etishga moyilligi bo'lgan yoshlar bilan tizimli ishlash, jazoni ijro etish muassasalaridan ozod qilingan, ixtisoslashtirilgan o'quv-tarbiya muassasalaridan qaytib kelgan yoshlarning ijtimoiy-pedagogik reabilitatsiya qilinishi va moslashuviga ko'maklashish etib belgilandi [14].

Yangi tizim asosida, eng birinchi navbatda, 2022-yilning 1-choragi davomida mahalla-sektor-shahar kesimida 0-30 yoshgacha bo'lgan 41 064 nafar yosh: shundan 0-6 yoshgacha 10 534 nafar bola, 7-17 yoshgacha 13 338 nafar yosh, 18-30 yoshgacha 17 192 nafar yoshlar ro'yxati shakllantirilib elektron platformaga kiritilgan. Ushbu yoshlarning 7 012 nafari davlat sektorida, 946 nafari xususiy sektorda

rasmiy band hisoblanadi. Shuningdek, muddatli harbiy xizmatga ketgan yoshlar 29 nafarni, JIEM dagi yoshlar 9 nafarni, chet elga ketgan yoshlar 562 nafarni tashkil etgan. Davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim bilan band bo'lgan bolalar 7 218 nafarni, umumta'lim maktablariga qamrab olingan yoshlar 16 768 nafarni, professional ta'lim bilan qamrab olingan yoshlar 2 182 nafarni, oliy ta'lim bilan qamrab olingan yoshlar 2 464 nafarni, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanayotgan yoshlar 338 nafarni, hunarmandchilik bilan shug'ullanayotgan yoshlar 92 nafarni, o'zini o'zi band qilgan yoshlar 139 nafarni, norasmiy band bo'lgan yoshlar 368 nafarni, 30 yoshgacha bo'lgan uy bekasi maqomidagi ayollar 520 nafarni, ta'limning keyingi bosqichiga tayyorlanayotgan yoshlar 206 nafarni, bola tarbiyasidagi 30 yoshdagi ayollar 583 nafarni, o'ziga to'q oila farzandlari 370 nafarni, mehnatga layoqatsiz yoshlar 182 nafarni tashkil etgan [15].

Zarafshon shahrida 2022-yilning 2-choragi davomida «Yoshlar balansi» asosida shaharda 16-30 yoshdagi jami 22 954 nafar yosh aniqlanib, 15 ta mahallada yoshlar bilan ishlash holati baholangan va 1 ta mahalla qizil (6,6%), 14 tasi sariq (93,3%) toifaga ajratilgan. «Yoshlar daftari» tizimi orqali ishlash, yoshlar infratuzilmalarini tashkil etish bo'yicha 513 ta banddan iborat mahalla va 32 ta banddan iborat shahar «Yoshlar dasturi» ishlab chiqilgan. Yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish maqsadida «Yoshlarning bo'sh vaqti - yetakchining ish vaqti» tamoyili asosida mahallalarda 6 ta yo'nalishda jami 1 626 ta tadbir orqali 45 019 nafar yoshning bo'sh vaqti mazmunli tashkil etilgan. Besh bosqichli «mahalla - sektor - shahar - viloyat - respublika» besh tashabbus olimpiadasida shahar bo'yicha jami 12 710 nafar yosh ro'yxatdan o'tgan bo'lib, olimpiadaning mahalla bosqichida jami 15 446 nafar yosh ishtirok etdi. Shuningdek, «Bir nuroniyga 10 nafar yosh» loyihasi doirasida shaharda 347 nafar tarbiyasi og'ir, jinoyatchilikka moyil yosh 347 nafar faxriy nuroniylarga birlashtirilgan hamda mahallalarda 45 nafar yoshdan iborat «Qalqon» yoshlar guruhi faoliyati yo'lga qo'yilgan. Yoshlar tomonidan jami 94 ta murojaat kelib tushgan bo'lib, mazkur murojaatlarning 86 tasiga tavsiya berilgan va 8 ta murojaat rad etilgan. Hozirgi vaqtda «Yoshlar daftari»ga 117 nafar yosh kiritilgan bo'lib, amalga oshirilgan chora-tadbirlar natijasida 73 nafar (62,4%) yoshga amaliy yordam ko'rsatilgan. «Yoshlar daftari» jamg'armasidan 77 nafar yoshga 471,1 mln. so'm miqdorida ko'mak ko'rsatilgan. «Yoshlar daftari»ga kirish uchun «yoshlardaftari.uz», «1093» qisqa raqamli «call-centr» hamda «Telegram bot» orqali 180 ta onlayn murojaatlar kelib tushgan bo'lib, ularning 101 tasi (56,1%) sektorlar tomonidan tasdiqlangan, 74 tasi (41,1%) rad etilgan, ko'rib chiqilmagan murojaatlar esa 5 ta (2,8 foiz)ni tashkil etgan [16].

Ushbu chorak davomida «Yoshlar daftari» jamg'armasida jami 1 100,6 mln. so'm shakllantirilgan. Shundan, 471,7 mln. so'm mablag' sarflangan. Xususan, asbob-uskuna va mehnat qurollari xaridi uchun 5 nafar yoshga 28,7 mln. so'm subsidiya, tibbiy yordam ko'rsatish va davolanish uchun 1 nafar yoshga 2,3 mln. so'm, ta'lim to'lov kontrakt shartnomasi xarajatlarini qoplash uchun 53 nafar yoshga 177,6 mln. so'm, 6 nafar yoshga safarbarlik chaqiruv rezervi xarajatlariga 31,9 mln. so'm, 5 ta muhim tashabbus doirasida 231,2 mln. so'm xarajatlar amalga oshirilgan. «Besh tashabbus olimpiadasi»ning shahar bosqichini yuqori saviyada o'tkazish bilan bog'liq xarajatlar uchun «Yoshlar daftari» jamg'armasi mablag'lari hisobidan 64,9 mln. so'm miqdoridagi sovg'alar elektron savdo platformasi orqali sotib olingan. Bundan tashqari, sportning mini-futbol va futbol turidan O'zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizligi xizmati raisi kubogi musobaqasining g'olib va sovrindorlarini rag'batlantirish uchun mini-futbolga 11,1 mln. so'm hamda futbol uchun 11,9 mln. so'm, musobaqa yakunida mushakbozlik uchun 6,2 mln. so'm miqdordagi mablag' «Yoshlar daftari» jamg'armasi hisobidan ajratilgan [17].

Yuqoridagi 2 yillik faoliyatni tahlil qilganimizda «Yoshlar daftari» tizimiga kiritilgan yoshlarning muammolari o'z vaqtida hal etilgani, shahar mas'ullari faqatgina yoshlarning ijtimoiy-iqtisodiy muammolarini hal etish bilan cheklanib qolmay, ularni ma'naviy-marifiy, sport, ilm-fan, san'at va madaniyat yo'nalishidagi loyihalarga jalb etilishini qo'llab-quvvatlagani va rag'batlantirganini ko'rishimiz mumkin.

«Yoshlar daftari» tizimi samarali faoliyat ko'rsatayotgan bo'lsada, lekin bu borada dolzarb masalalar hali ham ko'p. Avvalo, ishsiz, norasmiy sektorda band bo'lgan va chet elga ishlashga ketgan yoshlar masalasiga alohida e'tibor qaratish belgilandi [1].

Yoshlar masalalari bo'yicha o'ttirilgan tajribalar umumlashtirilib, respublika miqyosida yoshlar bilan ishlash bo'yicha mutlaqo yangi tizim joriy qilindi. 14 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan yoshlarning ijtimoiy ahvoli, qobiliyati va qiziqishlari o'rganilib, ular 3 toifa: «yaxshi», «o'rta» va «ahvoli og'ir»ga ajratildi. Endilikda ular bilan manzilli, aniq mezonlar asosida ishlanishi belgilandi [18].

Zarafshon shahrida ham 2023-yilda jami 27 229 nafar yoshlar 3 toifaga ya'ni, 22 514 nafari (83 %) «yaxshi», 4 715 (17 %) «o'rta», shulardan 440 nafari (2 %) «og'ir» toifalarga ajratildi va «og'ir» toifadagi yoshlar 19 nafar rahbarlarga birlashtirilib, ular bilan individual ishlash tizimi joriy etildi [19].

Zarafshon shahrida 2023-yilning 1-yarmi davomida 1-sektorda 37 nafar yoshning muammolari aniqlanib, «Yoshlar daftari» elektron platformasiga kiritilib, 35 nafar yoshning muammolari bartaraf etilganligi sababli «Yoshlar daftari»dan chiqarilgan va hokim yordamchilari tomonidan ishsiz sifatida aniqlanib kiritilgan 247 nafardan 205 nafar yoshning bandligi ta'minlangan. 2-sektorda 137 nafar yosh «Yoshlar daftari»ga kiritilgan bo'lib, ushbu yoshlardan 57 nafariga amaliy yordamlar ko'rsatilib, platformadan chiqarilgan. 3-sektorda 50 nafar yosh «Yoshlar daftari»ga kiritilib, 45 nafariga yordamlar ko'rsatilgan. 4-sektorda 49 nafar yoshning muammolari aniqlanib, «Yoshlar daftari» elektron platformasiga kiritilgan hamda muammolari bartaraf etilganligi sababli «Yoshlar daftari»dan chiqarilishi ta'minlangan va hokim yordamchilari tomonidan ishsiz sifatida aniqlanib kiritilgan 268 nafar yoshning 217 nafari bandligi ta'minlangan [20].

Zarafshon shahrida 2023-yil ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlashga muhtoj bo'lgan 1 086 nafar yosh «Yoshlar daftari»ga kiritilib, ularning barchasiga amaliy yordam ko'rsatilgan. Shuningdek, yoshlarning iqtisodiy imkoniyatlarini yaxshilash va ularning bandligini ta'minlash maqsadida har bir mahallada «fuqarobay» tasdiqlangan «Yoshlar bandligi dasturi»ga kiritilgan 512 nafar yoshning bandligi ta'minlangan. Yoshlarning bo'sh vaqtdan samarali foydalanish, ularni sport va madaniy tadbirlarga jalb qilish bo'yicha yil davomida mahallalarda 2 mingdan ortiq tadbirlar o'tkazilib, 130 ming nafar yosh qamrab olingan hamda viloyatda 2 marta o'tkazilgan «Besh tashabbus olimpiadasi»ning musobaqa va tanlovlarigajami 192 071 nafar yoshning ishtiroki ta'minlangan. Yoshlarning iqtidorini namoyon etishiga ko'maklashish, ularni ta'lim olishga bo'lgan qiziqishini qo'llab-quvvatlash maqsadida Yoshlar ishlari agentligi tomonidan joriy etilgan «Ibrat farzandlari» loyihasi doirasida shahardagi 5 426 nafarga yaqin yoshlar xorijiy tillarni hamda «UzChess» loyihasi doirasida 121 nafar yosh shaxmatni bepul o'rganmoqda. Shaharda o'tkazilgan xatlov natijalariga ko'ra, jami 27 229 nafar 14-30 yoshdagi fuqaro aniqlangan bo'lib, ular «qizil», «sariq» hamda «yashil» toifaga alohida ajratib olingan. «Qizil» toifadagi jami yoshlar soni 440 nafarni tashkil etib, ularning 123 nafarida muammo aniqlangan hamda mazkur muammolar to'liq yechimini topgan. 2023-yil «Yoshlar daftari» jamg'armasi mablag'lari hisobidan Zarafshon shahrida jami 45 nafar yosh uchun 60 mln so'm mablag' yo'naltirilishi hisobiga ularning 6 nafari kasb-hunarga yo'naltirilgan, 39 nafari o'zini o'zi band qilish maqsadida haydovchilik guvohnomasi olish uchun o'qitilgan. Bundan tashqari, «Yoshlar daftari» jamg'armasi mablag'i hisobidan jami 37 nafar yosh uchun 179 mln so'm miqdordagi subsidiya asosida asbob-uskuna hamda mehnat qurollari xarid qilingan. Umumiy hisobda 138 nafar yosh ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlangan. Zarafshon shahrida bugungi kunda yoshlarning zamonaviy kasblarni egallashi, xorijiy tillarni o'rganishi hamda IT sohasini chuqur egallashi uchun shart-sharoitlar yaratish maqsadida «Yoshlar daftari» jamg'armasi mablag'lari hisobidan jami 10 nafar yoshga umumiy hisobda 22,8 mln so'm miqdordagi to'lovlar amalga oshirilgan. Shahardagi tarbiyasi og'ir yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va ular bilan manzilli ishlash maqsadida 10 kunlik maxsus dastur asosida 4 marotaba «Jasorat maktabi» harbiy-vatanparvarlik yig'inlari o'tkazilib, ularga 60 nafar yosh qamrab olingan, jinoyat sodir etishga moyil bo'lgan 60 nafar yosh Buxoro viloyatidagi ziyoratgohlarga sayohatga yuborilgan [21].

Bundan tashqari Zarafshon shahrida 2024-yilda ishsiz yoshlar bandligini ta'minlashga qaratilgan dastur tuzilgan bo'lib, unda 1 125 nafar ishsiz yoshlarning bandligini ta'minlashni tashkil etish nazarda tutilgan. Shundan:

- 128 nafar yoshni davlat sektoriga ishga joylashtirish;
- 408 nafar yoshni xususiy korxona va tashkilotlarga, jumladan, 100 nafarini xizmat ko'rsatish, 78 nafarini sanoat, 187 nafarini qurilish yo'nalishida, 43 nafarini yangi tashkil etilgan loyihalar orqali bandligini ta'minlash;
- 33 nafar yoshni tadbirkorlik yo'nalishida o'qitishni hamda 143 nafar yoshni kasb-hunarga o'rgatish;
- zamonaviy kasblarga o'qish istagini bildirgan 58 nafar yoshdan 25 nafarini IT yo'nalishida, 33 nafarini xorijiy tillar yo'nalishida o'qitish;
- «Yoshlar daftari» jamg'armasi mablag'lari hisobidan o'zini o'zi band qilgan holda 26 nafar yoshga, «Tadbirkorlikka jalb etish» jamg'armasi mablag'lari hisobidan 15 nafar yoshga subsidiya orqali asbob-uskuna olib berish orqali banligini ta'minlash;
- yoshlar o'rtasida tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida 241 nafar yoshga imtiyozli kredit olishlarida amaliy yordam ko'rsatish;
- 30 nafar yoshni kasanachilikka, 30 nafar yoshni hunarmandchilikka jalb etish;
- 28 nafar yoshni muddatli harbiy xizmatga yuborish belgilangan [22].

Butun respublikada yoshlar siyosati doirasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar doirasida Zarafshon shahrida mavjud resurslar va imkoniyatlardan kelib chiqib yoshlar siyosati bo'yicha muhim vazifalar amalga oshirildi.

XULOSA

O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining dastlabki yillaridan muhtoj, ko'p bolali, qarovchisiz qolgan oilalarga, qariyalar va yoshlarga yordam qo'li cho'zildi [23].

Aholi, xususan, yoshlarni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratildi. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ham O'zbekiston «ijtimoiy davlat» ekanligi to'g'risidagi mezon mustahkamlab qo'yildi.

Hattoki, Sohibqiron Amir Temur ham aholi ijtimoiy himoyasiga alohida e'tibor qaratgan. Amir Temur nafaqat o'z xalqini, balki, bosib olingan mamlakatlar aholisini ham ijtimoiy himoya qilish siyosatini yuritgan. Amir Temur «Yana amir etdimki, katta-kichik har bir shahar, har bir qishloqda masjid, madrasa va xonaqohlar bino qilsinlar, faqiru miskinlarga langarxona (yo'lovchilar qo'nib o'tadigan joy, kambag'al, yetim-yesirlarga ovqat beriladigan joy-g'aribxona) solsinlar, kasallar uchun shifoxona qursinlar va ularda ishlash uchun tabiblar tayinlansinlar. Har bir shaharda dor ul-amorat (hukmdor saroyi) va dor ul-adolat (adolat uyi, qozixona) qursinlar. Va raiyatu ziroatni qo'riqlovchi qo'rchilar (qo'riqchi, posbon) ham tayinlansinlar» [24, 167] deya buyruq bergan.

Shaharda yoshlarni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ularning manfaatlarini himoya qilish yo'lida qator chora-tadbirlar amalga oshirilayotgan bo'lsada, bir qator kamchilik va muammolar ham uchrab turibdi.

Birinchidan, mahallalardagi yoshlar yetakchilari va profilaktika inspektorlari tomonidan tuzilgan ko'ngilli yoshlardan iborat «Qalqon» guruhlar faoliyati bugungi kunda talabga javob bermasligi sababli, tungi reydlar qoniqarli darajada olib borilmayotganligi kuzatilmoqda. Buning asosiy sababi yoshlar ruhiyatida loqaydlik hukmronligidadir. Natijada ushbu guruhlar faoliyatidan ko'zlangan asosiy maqsad bo'lgan yoshlar o'rtasidagi jamoatchilik nazoratini o'rnatishning imkoniyati bo'lmayapti.

Ikkinchidan, shaharda sanoat korxonalarining ko'pligi hisobiga o'rtacha oylik ish haqi yuqori bo'lsada, «Yoshlar bandlik dasturi» doirasida taklif etilayotgan bo'sh ish o'rinlarida ishlashga ba'zi yoshlarning xohishlari yo'q. Buning asosiy sababi, yoshlarning faqatgina ota-ona daromadiga suyanib qolganligidadir. Natijada ushbu turdagi yoshlar «o'ziga to'q oila farzandi» sifatida yashashni afzal ko'rmoqda.

Sohibqiron Amir Temur «Tajribamda ko'rilgankim, ishbilarmon, mardlik va shijoat sohibi, azmi qat'iy, tadbirkor va hushyor bir kishi, ming-minglab tadbirsiz, loqayd kishilardan yaxshidir» [24, 9] deya fikr bildirgan.

Darhaqiqat, O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Islom Karimov ta'kidlaganidek «Birovning hayotiga, yon-atrofda sodir bo'layotgan voqea-hodisalarga betaraf va beparvo qarab, shunchaki kuzatuvchi bo'lib yashaydigan odamlardan qo'rqish kerak. Ulardan hech yaxshilik chiqmaydi. Chunki ularda na imon va na iroda bo'ladi. Ular xatto o'z xalqi, vatani taqdiriga ham bamisoli begona odamdek qaraydi» [25, 123-124].

Bugungi kundagi vaziyatdan kelib chiqib ushbu muammolarning yechimi sifatida quyidagi takliflarni keltirish mumkin:

Birinchidan, ta'lim va tarbiya jarayonida yoshlarga bir maqsad yo'lida birlashgan jamiyatning har bir a'zosining taqdiri va faoliyati bir-biriga zanjirdek chambarchas bog'liq ekanligini, atrofda bo'layotgan o'zgarishlarga befarqlik natijasida yuzaga keladigan har qanday muammo hech kimni chetlab o'tmasdan butun jamiyat boshiga birdek tushishini singdirish zarur. Natijada yoshlarda befarqlik va loqaydlikni oldini olish va kamaytirishga erishish mumkin.

Ikkinchidan, Zarafshon shahri yoshlarning xorijiy tillarga nisbatan qiziqishi yuqori ekanligini inobatga olib, «o'ziga to'q oila farzandi» sifatida ishlash istagini bildirmayotgan yoshlarga xorijiy davlatlarda «ta'lim migratsiyasi» va «mehnat migratsiyasi» dasturlarini taklif qilish zarur. Buning natijasida, ushbu yoshlarda «ta'lim migratsiyasi», «mehnat migratsiyasi» yoki jamiyat uchun foydali bo'lgan boshqa faoliyat turlariga qiziqish uyg'onishiga, ota-ona daromadiga nisbatan tayyorga ayyor qabilidagi «boqimandalik» kayfiyatining yo'qolishiga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Мирзиёев Ш. Ёшлар учун янги имкониятлар белгиланди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг ёшлар сиёсати соҳасидаги ишлар натижадорлигини ошириш чора-тадбирлари юзасидан ўтказилган видеоселектор йиғилишидаги нутқи. // Халқ сўзи, 2023 йил 12 апрель. № 72 (8415) – Б. 1.
2. Норов Ш. Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатининг тарихий шаклланиши ва тажрибаси (Навоий вилояти мисолида). Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертацияси автореферати. 2021 – 56 б; Рахмонов Х. Х. Ўзбекистон Республикасида ижтимоий институтлар фаолияти тарихи (Навоий вилояти мисолида). Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертацияси автореферати. 2021 – 54 б.
3. Toshpo'latov M. (2024). Nurota shahari yoshlarini qo'llab-quvvatlash yuzasidan amalga oshirilgan chora-tadbirlarning tarixiy tahlili (2017-2024). Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари / Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук / Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 4(6). URL:<https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N08>.
4. Navoiy viloyati statistika boshqarmasining aholi demografik holati va bandligi axborotnomasi. Navoiy viloyati statistika boshqarmasining rasmiy veb-sayti- URL:[https://navstat.uz/uz/?pre-view=1&option=com_dropfiles&format=&task=frontfile.download&catid=495&id=4101&Itemid=100000000000](https://navstat.uz/uz/?preview=1&option=com_dropfiles&format=&task=frontfile.download&catid=495&id=4101&Itemid=100000000000) (murojaat sanasi: 29.04.2024).
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 29-sentabrdagi «Navoiy viloyatining Tomdi, Uchquduq, Konimex, Nurota shaharlari va Zarafshon shahrini kompleks rivojlantirish hamda aholisi bandligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi PQ-3301-sonli qarori. O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. URL:<https://lex.uz/docs/-3362726#-3365094>.
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 23-maydagi «2020-2022-yillarda Navoiy viloyatining Zarafshon shahrini kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 323-sonli qarori. O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. URL:<https://lex.uz/uz/docs/-4823495>.
7. Navoiy viloyati statistika boshqarmasining Navoiy viloyati hududlari bo'yicha iqtisodiy faol aholi, bandlar va ishsizlar soni bo'yicha axboroti. Navoiy viloyati statistika boshqarmasining rasmiy veb-sayti. URL:[https://navstat.uz/uz/?pre-view=1&option=com_dropfiles&format=&task=frontfile.download&catid=294&id=3496&Itemid=1000000000000](https://navstat.uz/uz/?preview=1&option=com_dropfiles&format=&task=frontfile.download&catid=294&id=3496&Itemid=1000000000000) (murojaat sanasi: 04.08.2023).
8. Мирзиёев Ш. М. Хотин-қизлар ва ёшлар масалалари бўйича янги иш тизими белгиланди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг жамиятда аёллар ва ёшларнинг ролини ошириш ҳамда бандлигини таъминлаш чора-тадбирлари муҳокамаси юзасидан видеоселектор йиғилишидаги маърузаси. // Халқ сўзи, 2020 йил 9 октябрь. № 212 (7714) – Б. 1.
9. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2021-yil 12-iyuldagi VI-31-9-5-78-K/21-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/99358>.
10. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2021-yil 27-oktabrdagi VI-37-85-5-78-K/21-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/264527>.
11. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2021-yil 24-sentabrdagi VI-35-58-5-78-K/21-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/215203>.
12. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2021-yil 21-avgustdagi VI-34-42-5-78-K/21-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/163526>.
13. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2021-yil 19-dekabrdagi VI-39-113-5-78-K/21-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/351580>.

14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 19-yanvardagi «Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-92-sonli qarori. O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi. URL:<https://lex.uz/docs/-5831865>.
15. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2022-yil 4-martdagi VI-42-22-5-78-K/22-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/495230>.
16. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2022-yil 31-maydagi VI-47-67-5-78-K/22-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/678813>.
17. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2022-yil 28-maydagi VI-47-64-5-78-K/22-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/673511>.
18. Mirziyoyev. Sh. M. O'zbekistonda 14 yoshdan 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar 3 toifaga ajratildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning bilan ishlashning yangicha tizimini joriy etish borasidagi dolzarb vazifalar yuzasidan yig'ilishdagi ma'ruzasi. URL:<https://kun.uz/news/2023/04/11/ozbekistonda-14-yoshdan-30-yoshgacha-bolgan-yoshlar-3-toifaga-ajratildi?q=%2Fuz%2Fnews%2F2023%2F04%2F11%2Fozbekistonda-14-yoshdan-30-yoshgacha-bolgan-yoshlar-3-toifaga-ajratildi> (murojaat sanasi: 11.04.2023).
19. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2023-yil 2-iyundagi VI-63-80-5-78-K/23-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/1302068>.
20. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2023-yil 6-iyuldagi VI-64-87-5-78-K/23-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/1342815>.
21. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2024-yil 21-fevraldagi VI-75-22-5-78-K/24-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/1696433>.
22. Xalq deputatlari Zarafshon shahar kengashining 2024-yil 5-martdagi VI-76-33-5-78-K/24-sonli qarori. Mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinadigan qarorlarni ishlab chiqish, kelishish va ro'yxatdan o'tkazishning yagona elektron tizimi. URL:<https://e-qaror.gov.uz/doc/1722450>.
23. Каримов И. А. Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислон Каримовнинг Олий Кенгашининг навбатдан ташқари 9 сессиясидаги нутқи. // Халқ сўзи, 1992 йил 5 январь. № 4 (255) – Б. 1-2.
24. Amir Temur. Temur tuzuklari. – Toshkent: Yoshlar nashriyot uyi, 2018. – 184 b.
25. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: «Ma'naviyat», 2010. – B. 123-124.